

СРПСКИ СИОН

Год. XI



Број 21

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК

Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 29. маја 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је дана 20. маја о. г. свршенога богослова, Николу Станишића који је постављен за администратора парохије у Рачи-Босуту, рукоположити за ђакона.

По овлаштењу Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога Господина Георгија Бранковића, благоизводело је Његово

Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки Митрофан Шевић рукоположити у Новом Саду ђакона Николу Станишића, дана 23. маја за презвитера.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки Митрофан Шевић изволео је за протопрезвитератског капелана у Жабљу изабранога и потврђенога Милоша Катића, свршеног богослова, рукоположити дана 20. маја (2. јуна) 1901. за ђакона, а дана 21. маја (3. јуна) и. г. за презвитера.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА 1897.—1900.

(Наставак)

ДРУГИ ИЗВЕШТАЈ.

Високославни Саборски Одборе!

У смислу тачке 12. привр. упутства за пословање народно-црквенога тајника, као перовође саборскога одбора, а у свези са својим извештајем од 28. августа (9. септембра) 1899. (Бр. С. О. 5110/1172 ex 1899.) о раду ви-

сокосл. саборског одбора у другој половини 1897. и у години 1898. — имам част поднети всл. саборском одбору свој понизни извештај о раду његову за време од 1. јануара 1899. до 31. децембра 1900. године.

Пре него што бих прешао на приказ рада високославног саборског одбора за то време по гранама његова делокруга, слободан сам истаћи, да се у години 1899. и 1900-ој није састао високи срп. прав. нар. цркв. сабор, те није ни нов сабор. одбор изабран, услед чега господа чланови сабор. одбора од 1890. врше своје чланство и даље до избора новог саборског одбора у смислу §-а 21. саборског устројства од 14. маја 1875. године, као и сходно својој одлуци од 22. септембра (4. октобра) 1897. бр. зап. 1335 у овом погледу.

За време од 1. јануара 1899. до 31. децембра 1900. у погледу г.г. чланова догодило се, да је г. Др. Тодор Недељковић, редовни члан, дне 9. (21.) септембра 1899. поднео оставку на чланству сабор. одбора, на што је всл. сабор. одбор (одлуком бр. С. О. 5484/1472 ex 1899.) истога г. члана известио, да не може узети на знање те оставке, јер није на то сабор. одбор, него сабор надлежан, те га и даље сматра својим чланом, услед чега се исти г. члан и даље позивао и позива у седнице. Према том се концем године 1900. саборски одбор састојао формално из исто онолико чланова као и концем 1898.

Што се тиче саборском одбору потчињених органа, осем нар. цркв. тајника, имам ово навести.

На место *II. бележника* сабор. одбора, које је остало упражњено услед оставке г. Томе Павловића (С. О. 1914/526 ex 1899) изабран је (С. О. 4183/1224 ex 1899.) г. Александар барон Рајачић. Службу је почео 1. октобра 1899.

Одлуком од 6. (18.) септембра 1899. бр. С. О. 5110/1172 системизовано је место *оширивника*, којем је осем отправаљања званичних писама и пошљака дужност још нарочито, да води књигу за држање евиденције; на то место постављен је у привр. својству са 1. јануаром 1900. године јерођакон Августин Бошњаковић са платом од год. 1200 К и станарином од год. 200 К свега 1400 круна.

Александар Деспотовић, *II књиговођа* нар. цркв. фондова и заклада преминуо је 7. (20.) јула 1900. Услед расписаног стечаја изабран је за *II. књиговођу* у привременом својству г. Живко Јекић, кр. порезни официјал из Илока (бр. зап. 2278. ex 1900) са новосистемизованом платом од год. 2400 К и станарином од 400 К свега 2800 круна. Исти је почео службу 5. фебруара 1900. по нов. кал.

Одлуком бр. С. О. 7511/2324 ex 1899. успостављено је опет *веџбеничко* место (I.) код књиговодства нар. цркв. фондова и заклада, које се после промакнућа веџбеника В. Радовића за помоћника (С. О. 4713/1419 ex 1897.) од 1. октобра 1897. није ни попунило. На то је место постављен у привр. својству Славко Видаковић. Исти служи од 9. априла 1900. Услед оставке Миливоја Жупанскога, помоћника књиговодства нар. цркв. фондова и заклада системизовано је веџбеничко место (II.) са 1000 К и на то место је у привр. својству постављен Васа Бошњаковић из Ковина; а услед великога посла системизовано је и треће веџбеничко место и постављен је исто тако у привр. својству и са 1000 К плате Ђорђе К. Ракић из Митровице. Први служи од 1. новембра; а други од 1. децембра 1900.

На место пок. писара М. Маширевића постављен је Рацко Бабић (почео службу 3. (15.) августа 1899); на место писара М. Кнежевића, који је дао оставку, постављен је Стеван Гргуров (почео служити од 1. августа

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА



WWW.UNILIB.RS

1899); а на место писара Н. Бутковића постављен је Владимир Поповић (служи од 10. јула 1900.) сва тројица у привременом својству.

Дне 17. (29.) марта 1899. положили су установљене званичне заклетве сви сталнима проглашени чиновници (С. О. 1961/572 ex 1899.) Одлуком бр. С. О. 293/3 ex 1900. допуњен је текст заклетве за нар. цркв. тајника и за фишкала нар. цркв. фондова и заклада услед захтевања високе владе.

У овом одељењу имам још част истаћи, да је високосл. сабор. одбор у ванредној својој седници од 24. априла (7. маја) 1900. поводом прославе 70-годишњице живота и 10-годишњице патријарховања Његове Светости г. патријарха српског Георгија, одржане на Ђурђев дан 1900., као и поводом истога дана обављеног освећења темеља срп. прав. богословском семеништу, који се подиже о трошку Његове Светости, једнодушно изјавио Његовој Светости најтоплију захвалност и оданост, што је ради трајне успомене и у записник уврштено (бр. зап. 661. ex 1900.)

Сад пак приступам самом приказу главнога рада високосл. сабор. одбора за горе обележено време по одељењима делокруга му, одређенога §§-има 22. 29. и 30. горехваљеног сабор. устројства од 14. маја 1875.

I.

Припрема предлога за расправу саборску.

Ни за време од 1. јануара 1899. до 31. децембра 1900. није високосл. саборски одбор сачинио ниједнога таквога предлога за расправу саборску, који би ишао на то, да се постојеће уредбе измене, допуне или нове уредбе донесу. Високославни саборски одбор није на то ни повода имао, јер што је имао основâ да поднесе, то их је поднео високом нар. цркв. сабору које 1892., које пак 1897. год., а како се високи нар. цркв. сабор по одгођењу 1897-ме није састао ни у 1898-ој, ни у 1899-ој, па ни у 1900-ој, то све поднесене основе чекају на надлежно решење саборско. Сходно том је високославни саборски одбор, пошто је по дне 19. септембра (2. октобра) 1900. примљеном саопћењу Његове Светости г. патријарха, да ће учинити потребну пријаву ради сазива народно црквеног сабора, јер је мандат посланицима сабора од 1897. истекао 1900., изаславши пододбор у лицима својих чланова преосв. г. епископа пакрачкога Мирона, чесњејшега г. архимандрита Иларијона Руварца, г. Дра Н. Максимовића и г. Ј Јагића, као и потписаног нар. цркв. тајника по пријему извешћа од истога пододбора, у седници од 16. (29) децембра 1900. под бр. 2329. одлучио, да прихваћа мишљење својега пододбора, да нема зак. повода, да се упушта у састав нових предлога за нар. цркв. автономно устројство, него да ће поднети најближем високом нар. цркв. сабору 1.) *извештај* о својем раду почињући од друге половине 1897. па до конца 1900. односно до састанка саборскога; 2.) *прорачуне за 1901.*; 3.) одобрене а још не поднесене *закључне рачуне* нар. цркв. фондова и заклада и најпосле 4.) *све остале предмете*, који су решени или ће се решити до састанка саборскога, а који предмети спадају пред сабор.

II.

Обнародовање и извршење сабором донесених, превршних потврђених, уредаба и одлука, које спадају у делокруг саборског одбора, као и контрола тим уредбама постављених органа.

Ни за ово време није имао високославни саборски одбор да обнародује никаквих *нових* уредаба нити саборских одлука са разлога, што од нар. цркв.

сабора од 1897. није сабор. одбору таквих приспело; а уредбе и одлуке од пре обнародоване су и односне извршене већ пре сабора од год. 1897.

Ну тим више одлука је донео високославни саборски одбор у обзиру на *правилно извршавање* неких одређења појединих нар. цркв. автономних уредаба; као и одлука, које стоје у свези са контролном и надзорном влашћу сабор. одбора.

Навешћу овде неколико таквих одлука осем оних, које се спомињу на другим местима овога понизнога извештаја.

Узевши на преглед записник *епархијске скупштине темниварске*, држане 15. и 16. (27. и 28.) априла 1898., те подвргавши расмотрењу састав и рад исте скупштине прогласио је високославни саборски одбор одлуком бр. С. О. 2735/633 ex 1899., 1.) да су по себи ништави избори оних учитеља, који за заступнике у епарх. скупштину нису изабрани учитељством, као засебном изборном корпорацијом (чл. V. уређења епархија од 1871.) него су изабрани за такве црквеним опћинама с тим, да се на места њихова изберу, у смислу уредбе, други заступници из световног реда; 2.) уништио је решење исте епарх. скупштине бр. 17., којим се периода епарх. скупштине и односно мандат изабраним члановима ове скупштине, као и мандат истом скупштином изабраним члановима епарх. власти установљава на три године; јер је скупшина, доносећи то решење, и прекорачила свој делокруг и против уредбених и наредбених наређења поступила; 3.) уништио је решење исте скупштине у погледу избора епархијског школског одбора односно уништио је и ван крепости ставио избор тога одбора (сходно одлуци од 23. септембра (5. октобра) 1898. бр. С. О. 6917/1684, јер је избор обављен не само против закона, него је тај одбор био и незаконито састављен (§. 129. школ. уредбе од 1872.), те је наредио, да се у смислу постојећих законских одређења поступи, а наиме, да се има успоставити пре тога постојавши епархијски школски одбор остављајући епархијској скупштини нетакнуто право, да у успостављеном епархијском школском одбору евентуално упражњена места попуни (види још и одлуке бр. С. О. 4661/1220 ex 1899. и С. О. 6770/1842 ex 1899.)

Подвргавши пак расмотрењу састав и рад *епархијске скупштине вршачке* држане 30. октобра 1897 и 5. фебруара 1898. одлуком својом од истога дана бр. С. О. 2729. 2337. 2730/646 ex 1899. учинио је високославни саборски одбор исто таква и односно слична, закону одговарајућа, расположења.

У свези са овим предметом, а надовезујући на свој извештај за годину 1898. имам част споменути одлуку од 17. (29.) марта 1899. бр. 502., којом је високославни саборски одбор (савезно са одлукама С. О. 7784/2599 ex 1898. и С. О. 8826/2563 ex 1898) по што односним позивима није удовољено, а обзиром на то, што као надзорна и контролна власт има право и дужност не само према подручним епархијским органима него и према епископу, који стоји на челу тим органима, у стварима чисто административне природе настојати, да се нар. цркв. автономна управа у смислу постојећих автономних уредаба врши — одредио *извиђај против преосвећеног г. епископа вршачкога Гаврила Змејановића* као управнога органа административне природе, не дотичући му епископско достојанство и чисто духовну власт његову, који извиђај је 6. (18.) априла 1899. и обављен и изаслано поверенство своје извешће о извиђеним приликама поднело. Услед свега тога је високославни саборски одбор у седници од 29. априла (11. маја) 1899. год. донео одлуку бр. С. О. 2729. 2337. 2730/646 ex 1899., којом је између осталог решено, да проузроковане тропкове око извиђаја (дневнице и путни трошак изасла-

нога поверенства) има сносити преосвећени исти г. епископ, јер је својим држањем и поступцима проузроковао изапиљање поверенства; а сем тога је одлучено, да се представком умоли св. архијерејски синод, да са разлога у представци наредених, у својем делокругу изволи поступити против преосвећеног истога г. епископа; та представка је уз привитак односних списа и поднесена св. архијерејском синоду. Ну услед утока преосвећеног г. епископа вршачкога против горњих одлука, поднесенога високој кр. уг. влади, преузвишени г. кр. уг. министар-председник високом одлуком својом од 10. јула 1900. бр. 2484/М. П. П. уништио је онај део одлуке бр. 502. ех 1899., који се односи на одређење извиђаја против епископа, те и онај део одлуке бр. 646. ех 1899., којим се обвезује преосвећени г. епископ вршачки на платеж своте извиђајних трошкова, са главнога разлога, што преузвишени исти не налази темеља у постојећим уредбама за такво расположење, ма да иначе признаје, да саборски одбор ваља да има право расположења, да прибави важности превише одобренним уредбама, које спадају у његов делокруг. (С. О. 4610/1145 ех 1900.) Ствар ова још није окончана.

Пошто преосвећени исти г. епископ вршачки ни на два позива (С. О. 6648/2058 ех 1899. и С. О. 2085/29 ех 1900.) није хтео дати изјашњења о својем поступку у седници епархијског административног одбора вршачкога према једном члану истога одбора, који се ради санирања наводно повређеног му одборског чланства против преосвећеног истога жалбом обратио саборском одбору, то је савезно са представком од 29. априла (11. маја) 1899. бр. 646. и у овом предмету учињена пријава св. архијерејском синоду против преосвећеног истога г. епископа.

О раду *епархијске скупштине пакрачке* из године 1900. имаће високосл. саборски одбор да донесе одлуку у најближој својој седници.

Одлуком својом од 15. (27.) јуна 1899. бр. С. О. 2809/881 изрекао је високославни саборски одбор (поводом поднеска епархијског административног одбора бачкога) да се *сепаратни вотум члана епарх. админ. одбора*, у недостатку утока заинтересоване странке, ех оффо не може узети у обзир т. ј. да такав вотум не може заменити утока.

Одлуком од 15. (27.) јуна 1899. бр. С. О. 1246/884 укинута је одлука епархијског админ. одбора будимскога бр. А О. 295/231 са целим поступком, јер је исти админ. одбор ненадлежно, са прекорачењем својега делокруга, донео исту одлуку у *спору између два свештеника* (§. 10. слово в.) одс. IV. прев кр. уредбе од 1868. и XXVI. чланак епарх. уредбе од 1871.)

Одлуком од 15. (27.) јуна 1899. бр. С. О. 1732/901 изречено је, да *председник црквене скупштине* (и црквеног одбора) *не може бити* уједно и цркв. опћински *благарник*.

Одлуком од 6. (18.) септембра 1899. бр. С. О. 4474/1188 обележен је *одношај филијалних опћина према матици* у обзир на заједничке црквено-опћинске послове и иметак.

Одлуком од 6. (18.) септембра 1899. бр. С. О. 3907/1197 (услед представке ЕАОдбора вршачкога) изречено је на основу одређења §§-а 23. и 30. одс. II. прев. кр. уредбе од 1868., да црквене опћине нису обвезане, да поднеске своје епархијској власти подносе путем окр. протопресвитера, но да могу такве непосредно подносити.

Узети су на знање извештаји архијерејског административног одбора, да је учињено повишење *кушиновачке* парохије из IV. у III. плаћевни разред; *петровчићко-бечменске* из VI. у V.; *моровићко-баштовачке* из VI. у V.; *шимуновачке* из IV. у III.; и на послетку спуштање *јаминске*, (која је првобитно

била V.) из I. у III. плаћени разред; даље извешће епархијског админ. одбора вршачкога, да је у *Омољници* установљена парохија II. разреда; нај-
 после извештаје епарх. админ. одбора горњо-карловачкога, да је учињено
 повишење *островичке* парохије из III. у I. плаћени разред; *комоговинске* из
 III. у II. плаћени разред, као што је у прев. кр. уредби од 1868.; *обљајске*
 из II. у I.; *мало-градачке* из II. и I.; *илочанске* из II. у I. и *шремушњачке* из
 II. у I. плаћени разред; даље да је код *лапачке* парохије системизована још
 једна капеланија, код *небљушке* парохије системизована и капеланија; код
брлошке исто тако капеланија; код *шокушке* исто тако капеланија; код *бунићке*
 исто тако капеланија; код *садиловачке* исто тако капеланија; код *вреске* исто
 тако капеланија; код *дрезничке* системизована и друга капеланија; и најпо-
 сле код *киринске* системизована капеланија.

Поводом једнога високог отписа преузвишеног г. кр. уг. министра-пред-
 седника, у којем је саборском одбору изражено негодовање и замерање уз
 укинуће односне одлуке у предмету поднашања таквога *утока* високој кр.
 угарској влади, који је наперен *против одлука сабор. одбора*, а који је странка
 поднела сабор. одбору, да га сабор. одбор спроведе високој, што је са-
 борски одбор одбио, као што је увек до сада конзеквентно одбијао — донео
 је високославни саборски одбор 12. (25.) јуна 1900. бр. С. О. 2531|688 ову
 одлуку: „У погледу оног дела високог дописа и расположења преузвише-
 ного г. кр. уг. министра-председника, који се односи на овдашњу одлуку
 од 14. (26.) јуна 1899. бр. С. О. 3476|821 у предмету одавде враћеног утока
 протојереја Илије Машића изјавити, да саборски одбор ни овом приликом
 не сматра, да је у чему погрешно, кад је против своје одлуке на високо кр.
 уг. министарство ради спровађања поднесени уток вратио утецатељу, јер не
 сматра себе позваним и обвезаним, да као врховна автономна власт такве
 утоке ванавтономном фактору спроводи. У смислу саборског устројства од
 14. маја 1875. странкама стоји отворен пут утицати на високу кр. уг. владу
 и у том случају могу оне непосредно подносити такве утоке на високу кр.
 уг. владу; али ни у тој горехваљеној уредби, а ни у конзисторијалној си-
 стемни нигде није прописано, да се такви утоци путем автономних власти
 имају подносити и спровађати било високој влади било прев. месту. С тог
 разлога саборски одбор придржавајући се и на даље досадашње (до сад ни-
 кад не прекинуте) праксе и својег становишта, чиме не мисли нити жели
 спречити, да се утоци високој кр. уг. влади и од сада непосредно подносе,
 изјављује, да тим својим на досадашњој пракси основаним становиштем ни-
 какав прекршај није учинио у погледу прописа, који је санкционисаним са-
 борским устројством од 1875. године у погледу државног надзора установ-
 љен, те с тога не може усвојити становиште, које је у високом допису пре-
 узвишеног г. кр. уг. министра-председника у том погледу истакнуто, а још
 мање може примити по све неоправдан онај поступак преузвишеног истог,
 којим је своје негодовање и замерање изјавио, јер висока кр. уг. влада, као
 ванавтономни фактор, по мишљењу саборског одбора, није надлежна такво
 расположење чинити, које са дисциплинарним поступком граничи, по што
 је саборски одбор, према одређењу у §-у 25. сабор. устројства од 14. маја
 1875. једино српском прав. нар. цркв. сабору, као врховном автономном телу,
 за свој рад одговоран.“

Обзиром на то, што висока кр. уг. влада у многим приликама, нарочито
 при улагању утока појединих странака против одлука или пресуда
 појединих врховних нар. цркв. автономних власти, захтева и *мађарски пре-
 вод нападнутих и осталих одлука на и свих смиса*, који су саставни део од-

носних предмета, учинио је високославни саборски одбор одлуком од 12. (25.) децембра 1900. бр. С О. 7804|1739 расположење, да се преводи, ако буду захтевани и у колико се односе на ствар опћег автономног интереса, у ово- подручном звању сачине и подносе; а у колико се односе на ствар приватнога спора и интереса, да се такви преводи имају пре свега од заинтересоване приватне странке на њезин трошак набавити и за тим високој кр. влади поднети.

Обзиром на потребу, да је високославни саборски одбор свестрано обавешћен, о стању управе појединих епархија, а нарочито епархије вршачке и темишварске, изаслано је поверенство (г. г. архимандрит И. Руварац, Др. Т. Недељковић и Ј. Јагић), да извиди и себе информише о стању и приликама у тим епархијама, а нарочито и у појединим тамо подручним цркв. опћинама и да о извиђењу извештај саборском одбору поднесе.

Најпосле у овом одељењу истичем, да је услед расположења всл. саборског одбора од 14. (26.) јуна 1899. бр. С.О. 3580|826 године 1900., као потребна књига за сва нар. цркв. автономна звања и органе угледао света (у 2000 примерака) „Шематизам источно-православне српске митрополије карловачке за годину 1900“.

Горе изређане и многе друге, овде неспоменуте, одлуке и расположења показују, да је високославни саборски одбор као врховна нар. цркв. автономна управна, надзорна и контролна власт, пазио, да се постојеће уредбе у свему врше и да саборским уредбама постављени органи своје званичне послове уредно и по закону обављају и не прекорачују својега делокруга (види и одлуку бр. С О. 3852|1451 ex 1899, којом је као незаконита укинута одлука епарх. админ. одбора вршачког о обнављању $\frac{1}{3}$ скупштинара и $\frac{1}{2}$ одборника); те је сем тога и у много других прилика, где је год нашао за потребно, тражио извештаје од надлежних епарх. власти на молбе, жалбе и тужбе, које су саборском одбору непосредно или посредно поднесене, па је по том чинио потребна расположења.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Неколико практичких питања о одношају наше овострани цркве према држави.

Од Буре Вукичевића.

III.

Јели по данашњим законима одкрштење кажњиво дело у Угарској?

Реч „одкрштење“ тако је исто неспретна реч у српском, као и у мађарском и немачком језику. (Elheresztelés. Wegtaufung.) Одкрштење пак значи неправилно крштење, т. ј. крштење, које свештеник прстивно прописима државних закона изврши и у матрикулама спроведе.

Тако је н. пр. опстојао у Угарској ЛШ. зак. чл. од год. 1868., који прописује у 12 §-у, да мушка деца из помешаног брака следују закону отца, а женска деца

закону матере; а 16. §. опет прописује, да то исто правило важи и за ванбрачну децу, ако их природни отац за своју признаје, иначе и мушка и женска ванбрачна деца следују закону матере. Ако свештеник супрот томе правилу крштење изврши, и у своје матрикуле спроведе, онда се каже, да је одкрстио туђе дете, т. ј. да је одкрштење учинио.

Но поменути ЛШ. зак. чл. од год. 1868. а наиме 12. и 16. §§. беху му мањкави, јер одређујући у коме се закону имају крстити и у матрикуле уводити деца из помешаних бракова и ванбрачна деца, нису садржавали у себи и кажњиву одредбу за родитеље и свештенике, који супрот томе закону крштење, дакле одкрштење изврше, т. ј. нису наредили, да ли се ови за одкрштење имају казнити, како и у којој мери?

Пошто дакле није било у ЛШ. зак. чл. од год. 1868. никакве кажњиве одредбе за одкрштење, а нико се казнити не може за

дело, које се у закону кажњивим не означаје; то је горњи закон од год. 1868. био без икакве вредности; крстило се и одкрштавало се, како је ко хтео, а наиме католичко свештенство изводило је немиле и безобзирно одкрштавање туђе деце, а државне судске и политичке власти не могаху против тога ништа учинити, јер у закону не беше кажњиве одредбе и без тога нема кажњива дела.

То је дало повода државном законодавству те је приликом донашања XI. зак. чл. од год. 1879. о изгредима у 53 §-у донело одредбу: да се сваки онај, који малољетника испод 18 год. противно одредбама LIII. зак. чл. од год. 1868. у другу веру преведе, има каштиговати затвором до два месеца и новчаном каштигом до 300 фор. а. вр.

Католичко свештенство одкрштавало је и даље туђу децу; било је за тај прекршај кад и кад по горњем закону каштиговано, а било је и случајева, да су свештеници за одкрштавање били и опроштени од оптужбе, пошто су неки држали, да поминути 53 §. закона о прекршајима не тиче се одкрштења; и премда је ово схватање сасвим погрешно ипак је и кр. курија за цело време у овоме питању неодлучно и противусловно одлуке доносила.

Та неодлучност и у закону и у јудикатури изазвала је покрет за црквене реформе у Угарској. Протестански и чивутски кругови тражили су, да се заведе обвезан грађански брак у Угарској, те да се том приликом законом нормишу све прилике, које истичу из брачних и ванбрачних одношаја.

Год 1894. донешен је XXXI. зак. чл. о обвезном грађанском браку у Угарској, и у свези с' њиме и XXXII. зак. чл. о верозакону деце. У овом последњем закону у 9. §-у стављен је канкрепости 12. и 16. §. LIII. зак. чл. од год. 1868. о коме смо напред говорили, и који гласи о верозакону деце из помешаних бракова и ванбрачне деце, — и место тога донесене су нове законске одредбе, које данас у Угарској важе и које овако гласе:

Вереници пре закључења брака имају права код јавних власти склопити погодбу

сврху тога, коме ће верозакону припадати, и по коме ће се васпитавати сва деца без разлике, која се у њиховом браку родила буду. (1. §.) Ако пак они не склопе у томе погледу никакву погодбу, онда мушка деца следују закону оца, а женска деца закону матери. (2. §.) Ванбрачна деца без разлике следују закону матери. (5. §.) Једнострани реверси и друге погодбе, осим оне, која је горе у закону означена, немају правне крешности. (6. §.)

Дакле данас тако стојимо са верозаконном деце из помешаних бракова и ванбрачне деце. По томе се закону имају владати родитељи и свештеници, иначе ако преступе горње законске одредбе чине опет одкрштење.

Најинтересантније је пак то, што је и најновији државни закон о верозакону деце т. ј. зак. чл. XXXII. од год. 1894. донашајући горње одредбе заборавио донети и одредбе о кажњивости, т. ј. донео је одредбу, коме закону имају припадати деца из помешаних бракова и ванбрачна деца, али није донео одредбу, да ли се имају казнити родитељи и свештеници који преступе тај закон, т. ј. ако не крсте децу и не увршћују у матрикуле по законом пропису? Како се имају казнити, и од које власти?

И тако и данас стојимо тамо, где смо стојали од год. 1868. до 1879. т. ј. има закона, на који се верозакон имају крстити деца из помешаних бракова и ванбрачна деца, — али нема кажњиве одредбе, т. ј. није одређена каштига, ако се противно законском пропису поступало буде, — другим регима *одкрштење није ни данас кажњиво дело.*

Бадава је год. 1879 о прекршајима донесен закон. чл. XL. који у 53. §. прописује, да се онај, који малољетника испод 18 година противно LIII. зак. чл. од год. 1868. крсти односно у другу веру преведе има казнити затвором до два месеца, и новчаном казни до три стотине фор., — кад је нов закон од год. 1894. зак. XXXII. о вероисповести деце у 9. §-у изречно ван крепости ставио § 12 и 16. зак. чл. од год. 1868. Дакле нема данас икакве законске критерије, да би се одкрштење

т. ј. крштење против данас постојећих закона казнити могло.

Ово је становиште сасвим коректно и на темељу постојећих закона потпуно оправдано; те га је и сама угарска јудикатура па и кр. курија, као највише судиште усвојила.

Нема сумње, да се и после закона од год. 1894. о грађанском браку и вероисповести деце, — многа одкрштавања чине, али је први такви случај дошао пред кр. Курију 7. септ. 1899. Наиме католички свештеник у Кашави крстио је у католичкој цркви и уврстио у своју матрикулу женско дете, кога је мати протестанске вероисповести.

Протестански пастор тужио је католичког свештеника због одкрштења. Првостепени суд одсуди католичког свештеника, али га кр. табла ослободи од оптужбе. Кр. Табла мотивише своју пресуду овако:

Пошто је по 9. §. XXXII. зак. чл. од год. 1894. ванкрепости стављен 12 и 16. §. LIII. зак. чл. од год. 1868. и пошто у новом XXXII. зак. чл. од год. 1894. о вероисповести деце, нема за прекршај одкрштења кажњиве одредбе, то се тужени свештеник због поменутог прекршаја у смислу закона не може казнити. Кр. курија у својој седници од 7. септ. 1899. год. под бр. 7084 потврдила је горњу пресуду кр. табле.

Српски свештеници у Угарској треба овај чланак да прочитају, те да знају, како стоји данас према новим законима у Угарској питање о крштењу деце из помешаних бракова и ванбрачне деце.

Силазак св. Духа на апостоле.

(Књига „Дела св. ап.“ гл. II, ст. 1—11; зач. 3.)

Пре свога вазнесења на небо обећао је Господ Исус Христос св. апостолима, да ће измолити од Оца и послати им св. Духа Утешитеља, који ће им донети вишу силу небесну и после непрестано живети у њима. Праштајући се у 40. дан после васкрсења са св. апостолима на гори Јелеонској Спаситељ им је зато заповедио, да не одлазе из главнога града Јерусалима, док се не крсте св. Духом „не дуго после ових дана,“ т. ј. после вазнесења. (Дел. св. ап. I. 4—5.) Кад су св. апостоли затим погледом

очију отпустили Учитеља свога на небо, вратили су се са горе Јелеонске у Јерусалим, где су у једној кући једнодушно и непрестано молећи се Богу чекали десет дана, да се обећање о силаску св. Духа испуни. За то време су на место Јуде Искариотског, који се ради издајства Учитеља свога био покајао и сам себи живот одузео, изабрали за дванаестог апостола једнога од 70-це ученика Христових, по имену Матију. Исти је био непрестано уз Исуса Христа за време трогодишњег проповедања св. јеванђеља, па је зато као очевидац и сведок свију дела Спаситељевих и могао бити изабран и затим прибројан једанаесторици апостола. Број је дванаесторице тиме опет био потпун, и ово су имена св. апостола: браћа Петар и Андрија, синови Јоне, браћа Јаков и Јован, синови Зеведеја, Филип, Натанаил, Матеј, Тома, Јаков, син Алфеја, Симон Кананит, Јуда син Јакова и Матија.* (Лук. VI. 14—16., Дел. св. ап. I. 13.) Осим ове дванаесторице апостола и пречисте Дјеве Марије било је још ученика и ученица Христових, свега око 120 душа, који су се сваки дан скупљали на молитву. Десети дан после вазнесења опет су сви били заједно на молитви и ево како се по казивању св. Јев. Луке — испунило обећање Спаситељево о силаску св. Духа:

Ст. 1. *У дане оне: кад се навршише дани Педесетнице, беху једнодушно сви апостоли заједно.* После великога празника Пасхе светковали су Јудеји у педесети дан и други празник, који се звао Педесетница. Празник је тај био установљен за успомену, како су Израилци вођени Мојсијем из ропства египатског у обећану земљу после седам седмица¹ стигли били под гору Синајску, где су у педесети дан после изласка из Египта добили закон, поглавито 10 Божјих заповеди. Питање је, у који је дан пао празник Педесетнице оне године (34 п. Хр.), кад је св. Дух сишао на апостоле? По св. јеванђељу се знаде, да је оне године, кад је Христос страдао на крсту, празник Пасхе пао баш у Суботу; а васкресење се Христово догодило други дан после, Пасхе, у први дан после Суботе, који се од онога доба зове Недеља или васкрсни дан

* Да разликују једнака имена треба св. апостоле овако називати: Петар, Андрија, Јаков Зеведејев, Јован, Филип, Натанаил, Матеј, Тома, Јаков Алфејев, Симон Кананит, Јуда Јаковљев и Матија.

¹ Зато се звао још и „празник седмица,“ те се том приликом уједно светковао и почетак жетве пшеничне. (Ислазак XXXIV. 22.)

(код Руса и воскресеніе). Кад се од тога другога дана после Пасхе рачуна седам пуних седмица (Лев. XXIII., 15.), излази, да је празник Педесетнице пао такође у Недељу (или опет у први дан после Суботе.)² — Св. апостоли са пречистом Дјевом Маријом и осталим вернима били су вероватно на молитви у оној јерусалимској горници (горњој соби), у којој је Спаситељ одржао тајну вечеру, установио тајну св. причешћа и у којој им се после васкресења више пута јављао.³

Ст. 2. *И у једанпут постаде хука с неба као дување силнога ветра, и напуни сву кућу, где они сеђаху.* Овај небесни знак показао се по Јеврејској подели времена у 3. час дана или у 1. час молитве, а то је по нашој подели времена у 9. сати пре подне. Зашто је Бог послао тај необични знак пре него што ће сићи св. Дух на апостоле? Да покаже, да је Он оснивач и старог и новог Завета, те да је нови Завет извршење свију оних обећања, која је Он у старом Завету преко пророка давао. Силазак св. Духа на апостоле по особитом промислу Божјем догодио се баш о празнику Педесетнице да се покаже, какав је одношај између закона старозаветног и закона новозаветног. Под гором Синајском стајао је некада народ Израилски и Бог му је уз грмљење громава, севање муња и труљење труба дао закон, но који је био удешен за тај један народ и зато још непотпун. О празнику Педесетнице приликом успомене на синајско законодавство Бог је исто тако уз необични знак послао св. Духа на апостоле, да они добивши благодат пронесу по целој свету закон новозаветни, закон Христов, који је савршен и својина целога рода људског, односно оних, који се крсте и приме благодат св. Духа.

² Спаситељ је распет био и умро у Петак 14. Нисана (по нашем кал. марта), а 15-ог је била Пасха, васкресење је према томе било 16-ог Нисана. Ако се од Пасхе, која је тада пала у Суботу, броји седам седмица и један дан, или се од првога дана после Пасхе броји седам пуних седмица (Лев. XXIII., 15.), то је празник Педесетнице год. 34. пао по нашем хришћанском називу дана баш у Недељу. Иначе се код Јудеја празник Педесетнице празнује 6. и 7. дана месеца Сивана (по нашем кал. Маја, само не у исте дане по бројевима).

³ У прво време хришћанства на месту те горнице била је подигнута црква, коју је св. царица Јелена после у IV. в. проширила. Црква је та затим више пута била разрушена и опет подигнута, док на послетку нису год. 1559. Турци од ње направили своју џамију. У њиховим рукама налази и данас та хришћанска светиња.

Ст. 3. *И показаше им се раздѣлени језици као огњени; и седе по један на свакога од њих.* Одмах после појаве необичног знака небесног напунили су се св. Духа сви, који су у соби били. Но на св. апостоле сишао је св. Дух и видљивим начином, и то у виду огњених језика, т. ј. над главом свакога апостола видео се светли пламен у облику језика за знак примања изванредне благодати св. Духа. По промислу Божјем требао је тај видљиви знак — огњени језик — да назначи узвишену службу св. апостола, као васељенских проповедника св. јеванђеља. Језици су били раздѣлени за знак, да ће св. апостоли по разним странама света, међу разним народима раздѣлени проповедати јеванђеоску науку. Језици су били огњени за знак силе и јачине апостолске проповеди, како она треба да делује на душу човечју. Огањ светли и гони таму, и проповед апостолска треба да просвети и озари помрачене умове и заблудела срца људска. Огањ сагорева, уништује трулеж, који се једино огњем уништити може, — и проповед апостолска треба да искорењује, да чупа из срца људског трулежи, т. ј. све што је грешно и по душу, а и по тело шкодљиво. Огањ даје топлоту, а топлота је један од главних услова за развитак живота, — и проповед апостолска треба да загреје људе, да им даде топлоте за душу т. ј. да побуди у људима жељу за истинитим, добрим и племенитим, јер само је то кадро загрејати душу правим маром. — Начин силаска св. Духа на апостоле имао је дакле особито значење с обзиром на саму службу апостолску.

Ст. 4. *И напунише се сви Духа светог, и почеше говорити другим језицима, као што им Дух даваше да говоре.* Сишавши на апостоле видљивим знаком огњенога језика св. Дух је не само озарио, просветио душу свакога апостола за онај час, него је и на даље пребивао у св. апостолима за време целога живота њиховог и рада проповедничког. Почевши од дана Педесетнице деловао је св. Дух непрестано кроз св. апостоле као кроз своје органе, тако да је све, што су они радили, што су проповедали, било усмено, било писмено, као проповедници св. јеванђеља, — било непогрешиво, јер је било дело св. Духа, који је кроз њих радио, говорио и писао. — Изванредни дар, који је св. Дух на дан силаска дао св. апостолима, био је тај да су одмах могли проповедати разним језицима. То је било

заиста и потребно проповедницима васељенским. Но осим тога дара говора разним језицима добили су св. апостоли и друге дарове; н. пр. дар премудрости т. ј. дар учити друге људе вери, што није био лак посао, особито у оно доба; дар разума т. ј. дар дубоког разумевања тајанствених истина св. вере Христове, које сваки човек без особитог дара св. Духа разумети не може; дар разликовања духовна т. ј. да разликују људе добре и зле; дар управљања са црквом т. ј. да верне као мудре вође скупе у заједницу духовну и воде их сигурном стазом живота; напослетку добили су и дар да лече разне болести, и уопће да чине чудеса, о којима св. Лука казује у својој књизи „Дела св. апостола.“ Сви су ти дарови заиста и потребни били првим проповедницима св. јеванђеља, који су се имали борити са помраченим разумом, са грубим срцем људским, а и са разним другим сметњама, које је грешни човек стављао науци Христовој и њезиним проповедницима. (Свршише се.)

Још нешто о саборском изборном реду од 1870/1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца.“)

(Наставак)

VIII.

Да докаже, како се саборисање од 1870/1 нимало не противи канонима, а тврдња о канонској забрани и неканоничности тога саборисања за време седисвакандије да је „фразирање“, те осим непознавања канона још и „непознавање историје нашег народа с ове стране стране“, г. Д. Р., подсећа:

„да је и Система Конзисторијална од 5 априла 1782. донесена за време упражњене митрополитске столице на предлог тадашњег администратора Мојсија Путника, што се види из самог њеног увода, у ком се рекло: „— с тога смо најмилостивије наредили, да се тадашњем администратору карловачке митрополије заповеди, века што пре поднесе *сиомену* основу. Па кад нам је исту поднео, пошто смо је зрело расудили и тачно испитали, решили смо најмилостивије за несједињене конзисторије.“³⁴

Као што је овим наводом својим г. Д. Р. завео онога сарадника Србобрановог,

³⁴ „Осврт“, стр. 30. Курзив је мој.

да се и на постанак ове Системе онако одушевљено позове у доказ свога пискарања о томе, како администратор митрополије има „пуноћу канонске власти једног митрополита“, сигурно је њиме још кога завео у исту блудњу. Завео оне, који, не бавећи се сами овим стварима, bona fide ослањају се на казивања туђа. И како да се и не ослоне на онога, који је urbi et orbi сам о себи са целим својим именом разгласио и зајамчио, и „слободно смео рећи“, да је „од свију наших свештеника највише писао о нашим црквено народним стварима, при чему се је увек држао истине“.

И баш зато, да не би ти многи и даље у заблуди остали, заведени тим „истинољупцем“ г. Д. Р-цем, позабавићу се мало дуже са том Конзисторијалном Системом.

Констатујем пре свега да је г. Д. Р. пасус из увода Конзисторијалне Системе цитирао по преводу Грбићевом³⁵ а не, као што га је он превео и штампао 1888 г. у „Гласу Истине.“³⁶

Но и поред Грбићева превода, и поред свих историјских истина, г. Д. Р. штампао је грдну неистину у тврдњи својој, по којој је Конзисторијална Система „донесена за време упражњене митрополитске столице“. Система је та резолуцијом царском октроисана нашој цркви 5 априла 1782, а Мојсије Путник је изабран за митрополита још 9. (21.) јуна 1781, а 6. (18.) јула исте године је и публикована превишња тврдња тога избора.³⁷ Дакле, Путник је био митрополит кад је Система изашла.

Је ли могуће да то није знао овај, који „познаје као мало ко историју данашње наше црквено народне автономije?“ Па како је смео горњу тврдњу изрећи, како ли у своме преводу увода Конзисторијалне Системе од 1782 г. називати Путника *садашњим* администратором, а и данас

³⁵ II. стр. 307-308.

³⁶ Бр. 21. стр. 321, овако: „... то смо милостиво закључили, да повоземо *садашњег* администратора карловачког архиепископата (т. ј. Мојсија Путника) да нам што пре поднесе план, те пошто нам га је поднео по зрелом расуђењу следеће наређујемо за неунитске (православне) Конзисторије.“

³⁷ Швикер. стр. 348—349. То је друга погрешка, него лапеусе 1900. *патријархом* наввати Ј. Рајачића из г. 1842.

га још целом свету у брк приказивати администратором митрополије г. 1782, кад је онда већ скоро годину дана митрополитовао? Како ли је смео таквом неистином оперирати? Смео је, јер је и сада рачунао на наивност оних око „Србобрана“ и „Бралика“. Смео је, јер је рачунао и на пакост мојих „пријатеља“, знајући да ће му међу овима аплаудирати једни већ из незнања, а други само из пакости. Смео је, јер се поуздао на стару срећу своје смелости.

Неговој смелости, која се годинама башкари без контроле и суда, приписујем ја и ону његову неистину, да је Конзисторијална Система *донесена на предлог* Мојсија Путника.

Пустићу најпре Грбића, нека нам исприча предисторију и историју Конзисторијалне Системе. Оставићу на страну доба до 1769.

„На Синоду, казује Грбић, што је држат после Сабора 1769. дошло је на ред и уређење нашијех Конзисторија, али то није више уређивао Синод самостално и од своје воље, него је то уређење створено у Бечу, па је преко комесара донесено и наметнуто Синоду. То конзисторијално уређење од 1769 потврђено је од царице, те је ушло као закон у познати нам регуламенат од 1770“.

„На Синоду, од г. 1774. поднијела је влада преко својега комесара са свијем другу конзисторијалну уредбу и на ту је уредбу Синод имао само да каже своје примједбе онако, као и на регуламенат од 1777 г, а не да сам састави уредбу. У Бечу уваже синодске примједбе и приједлоге „*гдје је то само могуће било*“, па већ 7 фебруара 1775 достави речени комесар митрополиту Видаку *готову* конзисторијалну уредбу уз *заповијед*, да се та уредба одмах достави свијем владикама, и да се она одмах најтачније и проведе. Митрополит прогласи ту уредбу својијем циркуларом дне 20 марта 1775, и то у пријепису немачког ориџинала и у „славено-српском“ пријеводу истога ориџинала под овим именом: „Система не унитских конзисторијалних судех“.³⁸

„Из овога митрополитовог циркулара лијепо се дознаје, да споменуте уредбе није сачинио архијерејски Синод, него да ју је сачинила

влада у Бечу, на просто зановиђела, да се она проведе и поштује“.³⁹

„Текар 18. марта 1776. јави митрополит, да је царица резолуцијом од 20. марта 1776. п. нов. *потврдила Конзисторијалне саветнике* за сва владичанства.⁴⁰ За ново устројену Конзисторију послат је дне 17. маја 1777. из Беча готов нов конзисторијални печатник; а колику су они важност на то полагали, свједочи то, што је речену наредбу царица својеручно потписала“.

„Ето тако је створена и проведена конзисторијална уредба или система од г. 1775. *У Бечу су је створили, а митрополит и владике морали су је просто примити и провести.* Главна је намјера постигнута.⁴¹ Владичанска је власт са свијем скучена, а у духовне судове наше Српске Цркве уведени су и свјетски људи, чега дотле није нигда било. *Влада је у Конзисторије увела своје официре и своје чиновнике*“; јер је хтела да и у Конзисторије постави своје комесаре, као што их је поставила у Сабор и Синод“.

„Иста конзисторијална уредба уврштена је у познати нам регуламенат од 1777, и то у осмом раздјелу од §§ LI па до LIX. — али су је у Бечу и опет самовољно у многијем тачкама и по садржају и по слогу измијенили, не питајући за то ни српског митрополита ни његов Синод. Кад је оно митрополит Видак позван био у Беч, да поднесе своје приговоре на регуламенат од 1777, онда је он у већ познатом нам свом рекурзу од 5. фебруара 1778. поднио своје приговоре и на конзисторијалну уредбу.“⁴²

„Изашла је царичина резолуција од 7. априла 1778. г. Ту је уважена митрополитова молба, да се укине диоба Конзисторија на редовне и ванредне, „па да се конзисторијални послови отправљају онако, како је било у обичају од г. 1770. па до 1774. А митрополиту се налаже да, пошаље „опис“, како су се *отправљали конзисторијални послови за то вријеме, и да приложи своје мишљење, шта би ту требало исправити*; а дотле нада се царица, да ће они послови, који

³⁸ Ibid. Стр. 247.

⁴⁰ Ibid. Стр. 248.

⁴¹ Слична намера је руководила државну власт и при донашању Конзисторијалне Системе 1782, а наиме ограничење митрополитове и осталих епископа јурисдикције, за коју се на основу привилегија, енергично борио митрополит Вићентије Јовановић Видак. (Види Швикера стр. 334—342.)

⁴² По теорији г. Д. Р. све то није било у опреци са канонима, све је то било канонично, јер — тако је било.

⁴³ Ibid. стр. 250.

су по регуламенту прописани за редовне Конзисторије — отпраљвати се без оклијевања. Уважена је и она молба, да се конзисторијалне таксе наплаћују по уредби римокатоличких Конзисторија, коју је уредбу прогласио митрополит 16. октобра 1778. Све остале митрополитове молбе о Конзисторијама нијесу уважене“.

Исто ово ријешење о Конзисторијама из резолуције од 7. априла 1778, уврштено је и у Деклараторију од 1779 и то у 50 чланак. Захтијевани план о Конзисторијма није митрополит Видак нигда поднио.* Он је умр'о 18. фебруара 1780. За митрополитског администратора постављен је темишварски владика, Мојсије Путник, који на поновљено владино искање пошље тражену основу за конзисторијалну уредбу. Колико се влада обзирала на предложену основу то се, Бог ме не зна, али се зна, да је државни саветник, Јосиф Ижденци, саставио нову конзисторијалну уредбу, коју је цар Јосиф II потврдио и прогласио дне 5 априла 1782. на латинском језику за Провинцијал, а на немачком за Крајину. Вриједно је и то напоменути, да ова важна и основна уредба није проглашена преко митрополита, бар није за ово владичанство; него је проглашена дне 1. јуна 1782. од карловачке Ђенерал Команде, а преко бригаде онако са свијем по солдачки, гдје се вели, да је нова конзисторијална система саставни дио Деклараторије од 16. јуна 1779, те да се наше Конзисторије одмах имају по њој уредити“.⁴³

И овога излагања предисторије и историје Конзисторијалне Системе и сувише је јасно, да је државна власт октроисала како регуламенте, Деклараторију, уређења наших Конзисторија тако и ову Систему од 5 априла 1782. Она је ову Систему просто наметнула нашој цркви, силом своје власти. Та Система је, дакле акт државне силе, диктат њезине заповеди; те колика је кривица наших сабора, да су судски поступак те системе у нашим автономним уредбама задржавали, зар само из комодитета да нови не израђују у журби само за поткресивањем јерархијске власти не мањи је грех оних, који се на ту Систему и њезин судски поступак позивају, да тиме обеснаже канонску забрану увођења и наметања цркви рефорама за време седисваканије и

уопште то наметање да прикажу као легално и правно. А кад то чини и православни српски протојереј, који се у разметљивости својој није дрзао да прича о себи и то, како се је он „у најопаснијем времену мушки заузимао за црквена права“, — онда је то тим одвратније и жалосније.⁴⁴ Такви браћиоци црквених права боље да ћуте. Боље да је и г. Д. Р. остао при оној својој изјави из 1897. кад је, огорчен и ополчен што није изабран те године за посланика, изјавом огласио *urbi et orbi*, „да се повлачи са свим са црквено-народног автономног и у опште са политичко-јавног поља“,⁴⁵ боље, велим, него што је, и сад „мушки се заузимајући за црквена права“ рекао, да је Конзисторијална Система од 1782 донесена на предлог *шадашињег* администратора Мојсија Путника“.

По његовим појмовима постала, дакле, сасвим коректним и легалним путем и начином, те и данас важи као доказ, да је сасвим коректно и легално, дакле и дозвољено и право, да се цркви намећу реформе и уредбе без њенога знања, против њезине воље, или диктатом државне силе, или, с дозволом њезиних рачуна, и путем сабора за време седисваканије.

Но одвратна је тврдња г. Д. Р. ца и зато, што је на другом месту, истина пре 12. година, и сам написао:

... треба знати да је овај судски поступак сачинио државни саветник Јосиф Ижденци а не да га је администратор Путник поднео на потврду као што се у уводу (Конзист. Системе) вели“.⁴⁶

Славан ли је г. Д. Р! Ко ће као он!

Као што се види из увода те Системе а још више из списка, који су милошћу „неких разумних разорних сила“⁴⁷ остала о том предмету у Карловачкој Митрополијској Архиви, нити је од администратора Мојсија Путника, нити од митрополита Вићентија Јовановића Видака тражен предлог за донашање нове конзисторијалне уредбе. Не предлог, него „план“

⁴³ Ново време број 45. ex 1897.

⁴⁴ Ново Време Бр. 48. ex 1897.

⁴⁵ „Глас Истине“ Бр. 21 ex 1888. Стр. 323

⁴⁷ Као што рече професор Милутин Јакшић у своме делу: „О Вићентију Јовановићу“ стр. 3.

* О овој тврдњи можда коју други пут.

⁴⁴ Ibid. стр. 252—253.

о томе, како су Конзисторије пословале од 1770. до 1774. године, а који је Planum Consistorium *veћ* постојао. А *поред тога илана* тражено је тек да „*додаду своје мишљење да ли и у чему сво или оно по-требује поправке*“, ⁴⁸ коју ће дакако државна власт по својој вољи опет октроисати, обзирући се на то мишљење тек у колико се оно не противи државним рачунима, или — као што је и било — нимало.

Шта је радио митрополит Видак не спада овамо. Но кад је кр. уг Дворска Канцеларија 1. децембра 1780. *заповедила* администратору Мојсију Путнику, да не одложно задовољи рескриптима упућеним на покојног митрополита под 7. априлом 1778. и 4. јуном 1779, те одмах поднесе план о томе, како су Конзисторије од 1770—1774. пословале, додавши мишљење да ли и у чему ово или оно потребује поправке ⁴⁹ — администратор Путник је тај План под Бр. 606. 13. јануара 1781. и послао Дворској Канцеларији под насловом: „Planum ostendes, quomodo Consistoria Graeci Ritus non Unitorum Negotia, quae coram iis decurrebant, ab Anno 1770. ad 1774, pertractabant, adjecta humillima Opinio, in quantum Planum idem emendare oporteat“.*

Нећу да правдам овај други део поступка администратора Путника, напротив велим, да је дужан био, и поред те **заповеди** одговорити, да је њему као администратору Митрополије, канонима забрањено улазити у послове, којима се ма каква реформа у црквеној области Митрополије смера увести.

Ево како је у сличном случају поступио блаженоупокојени Герман Анђелић, као администратор митрополије.

⁴⁸ Царичина резолуција од 7. априла 1778. Пожурка од 18. септембра 1778; Отпис кр. уг. Дворске Канцеларије од 1. децембра 1780. (К. М. Архива).

⁴⁹ Eidem proinde Domino Administratori Archi-Episcopatus Carloviczentis de benigno Justu Regio praesentibus committit, ut ad Exigentiam benignorum Rescriptorum sub. 7. April 1778. et 4. Juny subsequi Anni 1779. ad defunctum Metropolitanam expeditorum, Planum, quomodo Negotia Consistorialia ab anno 1770. usque annum 1774. tractabantur exhibens, ceteris submittat, adjecta Opinione, an? et in quo locus, aut illud Emendationi obnoxium foret? (К. М. Архива Бр. 604 ex 1780.)

* Рукопис у К. М. Архиви.

Отписом од 30 децембра 1879 бр: 35. 998 позвао је тадањи кр. уг. министар богочасти и јавне наставе њега као администратора архијепископата Карловачког и Митрополије српске, да му о свима оператима и закључцима српског народно-црквеног сабора од г. 1879, који потребују вишег односно највишег одобрења, своје мњење поднесе. Саопштив то патријарх блаженоупокојени Герман Анђелић Св. Архијерејском Синоду у седницама од 19—30 септембра 1882 под бр. С. 27. изјавио је одмах у почетку ово:

„Но Он (председавајући г. патријарх), које имајући обзира на то, да су сви ти операти и закључци донесени под ауторитетом и већим делом и под председништвом блаженопочившег патријарха српског Прокопија, који против њих свога гласа подигао није, те да би по томе изјава противнога мњења од стране Његове као администратора митрополије за живог реченога патријарха била повредна по патријарски углед овога; које не хотећи изјавом свога мњења прејудиковати становишту будућег патријарха; које најпосле имајући на уму *ону каноничну одредбу, по којој се сва важнија црквена дела имају расправљати у Архијерејском Синоду, а дела народно-црквеног сабора,* ⁵⁰ *о којима је реч, у многим засецају у саму битност цркве православне и њених институција,* уздржао се од изјаве свога мњења до сада.

Сада пак како је међутим услед превише милости ц. и ап. кр. Величанства столица архијепископа митрополита и патријарха попуњена и Он на достојанство архијепископа карловачког митрополита и патријарха српског узвишен, и како се и Архијерејски Синод састао, *дошло је време, да се високом позиву горехваљеног г. кр. министра за доста учини*“.⁵¹

Ето, тако је радио блаженоупокојени Герман Анђелић. Тако је дужан био у своје време учинити и Мојсије Путник као администратор Митрополије. Али он тако није учинио. Можда је мислио: кад се заповеда *добро је* и учинити; можда је комбиновао: а зашто да на заповед не кажем

⁵⁰ О како ни блаженоупокојени Герман није хтео бар да запита Димитрија Руварца за његову разлику између Синода и сабора и за његово схватање канона. Штета!

⁵¹ У своје време штампају и мњења блаженоупокојеног патријарха Германа о оператима сабора 1879.

што мислим; зашто да својим мишљењем, ако је могуће, не припомоћем што бољем и за цркву кориснијем издању конзисторијалне уредбе, кад ће државна власт, силом своје власти, и без мога мишљења исту издати и октроисати, можда гору и опаснију него поред мога мишљења. Но што је мислио и како је размишљао тадања администратор Мојсије Путник, шта да нагађам кад ми нико потврдити не може јесам ли и погодио. Он је, и ако не предлог, али своје мишљење поднео: како би *већ постојалу* Конзисторијалну уредбу требало исправити. А подносећи и то мишљење он се је огрешио о каноне и канонску забрану предузимати за време седисваканије ма који важнији посао, који се тиче целе црквене области. Али, зар та погрешка његова има за г. Д. Р. више „крепости и снаге“, него ова канонска забрана? Но да, она за њега, г. Д. Р. ца, данас не постоји, и ако је 1892. г. постојала. А за кога та канонска забрана не постоји, односно коме канони који о тој забрани говоре, немају „крепости и снаге“ за наше саборе, него само за Синоде; и напоследку коме пукне у памет да данас каже „има“ а сутра „нема“, као што је то чинио г. Димитрије Руварац, — тога би се требало проћи, јер с њим *non est disputandum*.

Али, кад сам већ... оволико рекао, онда аргуменат г. Д. Р. ца са Конзисторијалном Системом, њезиним поставком за време администратора (1782. г.) и на предлог тога администратора, остављајући за служеној судбини, да кажем коју и о оној тајанственој још конференцији одржаној 1850/1 у Бечу, под председништвом патријарха Јосифа Рајачића, а на којој је такођер г. Д. Р. опрљено дебела крила свога преписивачког писарског духа.

Над самртним одром

† Јована Јаносевића

почасног протојереја и пароха Осечког.

Побожни Хришћани,

Тужни зборе!

Ево нам сведочанства, да је човек као трава: дани његови као цвет пољски, који цвета, прецвета, увене и опане!... Ево нам доказа, да је

човек „Земља и пепел“, па био он „царь или киник, богат или оубог, праведник или грешник“. Судба је за свакога једна: што се роди, и умрети мора.

Оче и брате Јоане! Беле руке твоје, које су преко 40 година у овом храму бескрвну жртву Богу приносиле и нас благосиљале, укочено се скресте на грудма твојим... уста твоја, која су исто толико време реч Божју оглашавала и проповедала, занемала су... бистре и ведре очи твоје, које су се преко 70 љета наслађивале носматрањем премудрога дела Божјега — белага овога света — склопише се да се више никад не отворе. Ти си преминуо. Добра душа твоја пошла је на далеки пут у — дворове Божје... а за час два па ћемо и љуску њену — трошно старачко тело твоје — предати мајци земљи, од које је и постало.

Ми, духовна деца твоја и браћа твоја, окуписмо се ево овде око самртничког одра твога, у ком „безгласан и бездыханан“ почиваш, да ти потоњу пошту одамо... да те до вечне куће отиратимо. Заслужио си ти то од нас у пуној мери. Јер многога си од нас крстио и венчао, многима наставником вере и добрих дела био... многима си оца и мајку, брата и сестрицу, верна друга ил' невино чедо опојао и до хладна гроба испратио. И мене си многим задужио: и с мене си праотачки грех саурао... и мени си учитељем и нашег лепог црквеног појања био... и мени си брачни венац на главу метнуо... и мени си најзад добру родитељицу моју и честита таста мога а негдањег друга твога — проту-Лазу — опојао и до оног села невесела — штоно наш народ рекао — испратио. Па ево, данас дође ред на мене, да над одром твојим љубав вратим. Боже! Доиста су неиспитани путеи промисла Твога! Све ми се чини и види, као да си моје недостојанство с оне мртве страже Српства и Православља пре четири године овамо зато и довео, да се честитој старини овој за његове услуге при овом свечано-тужном моменту одужим са ове две три речи моје... са овим потоњим опрштајем мојим!

Па како да се опростим с тобом, оче, брате и доскорашњи саслужитељу мој? Какав венац да ти ја положим на самртни одар твој?

Свештенички живот и рад твој богат беше врлинама. Па од тих врлина, дозволи ми, да ти сплетем венац *неувдаемый* — неувели и да га положим на одар твој!

Рођен у Борову првој си се књижи учио у Осеку. Жељан науке кренуо си у Карловце, где си у оној задужбини штедљивога Сабова и родољубивога Стратимировића свршио 6 латинских школа. Отолен си отишао у Бур у Мађарску и ту филозофију свршио. Отуд си се опет вратио у Српски Сион, где си се у духовној школи спремао и спремио за слугу Божјега и пастира народнога. Ко сиромах ђак борио си се са сваком нуждом; али твоја чврста воља све је невоље умела да савлада те сретно пређе мучно поље ђаковања, весео што си својом муком и трудом до корице насушнога хљеба дошао. Оженивши се са девојком из угледне трпињске куће Миковића отпочео си узвишену ал' и тешку службу свештеничку као капелан најпре у Даљу а потом у Осеку. Са худом и чемерном платом капеланском мучио си се много година. Тек се 1868. г. и облаци на твом хоризонту разгалише: ти тада поста осечким парохом и тада осети за мало бољи живот.

Памтим те дуго, врли покојниче, и знам те добро. Као свештеник био си примеран, савестан, реван. Лепо си и достојанствено служио. Бог ти је дао диван, славујски, анђеоски глас, којим си нас све очаравао. А црквено пјеније знао си као мало који свештеник. С те стране дуго ће те Осек спомињати. Живот ти беше чист и светао, какав и доликује слуги олтара Божјега. У друштву си био радо виђен, јер си знао сваког забавити лепом песмом, угодном шалом и досетком. Био си поштован од пастве твоје и од иновераца, јер си према сваком био љубазан и предусретљив. Па ево и данас се искупио прекрасан број најодличнијега грађанства осечкога, да ти и овом приликом посведочи, колико те је ценило и поштовало. Духовна власт твоја није могла previdети те врлине твоје, па те је у два маха одликовала: 1882. црвеним појасом, а пре годину дана: почасним протојерејством!

Благочастиви Хришћани! Наш врли покојник лепо се одужио цркви својој и народу своме: а као брижан родитељ лепо је збринуо и своје две кћери. Па овакова угледна свештеника, благословени Хришћани, лишити се, голем је губитак за све нас: и за паству и за својту. Но шта ћемо? Морамо се покорити светој вољи Божјој, која је за сваког смртног поставила једно — неизменљиво — правило: „земља ђси и въ землю ѡидеши!“

Бог, који је пустио на нас ову тугу, Он ће

нас и утешити. Наше је, да се помолимо Свевишњему, да пошаље своје свете анђеле у сртање души покојниковој и нека ју однесу у њедру Аврамово; а трошном телу његовом нека буде лака земљица црна! Оче Јоане: вечна ти памет! Амин!

Изговорио: У Осеку 13. маја 1891.

Лазар Богдановић.

Дописи.

Карловци 21. маја 1901

Први дан празника Духовског стигао је, у вече лађом, у нашу средину преузвишени г. *Ервин ил. Чех* хрватско-славонски министар, у пратњи великог жупана сремског пресветлог г. *Петра ил. Јурковића*, поджупана велелепног г. *Дра Драгушина Унkelхајсера* и котарског престојника при жучанијској области г. *Дра Трешлира Михичића*. Преузвишенога министра допратио је из Новог Сада високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан Шевић*. Дочек на паробродској станици био је свечан, при којем је Његову Преузвишеност поздравио у име града градски начелник г. *Св. А. Јанковић*. Као изасланици Његове Светости при том дочеку били су г. архимандрити Анатолије *Јанковић* и др. *Георгије Летић*. Његова Преузвишеност са високопреосвештеним г. епископом *Митрофаном* довезла се пред патријарашки двор на гала колима дворским. На улазу у двор дочекали су Његову Преузвишеност дворјани свештеници, г. окр. протопрезвитер *Јован Јеремић* и управитељ двора г. *Милош Летић*. Долазак са паробродске станице, као и дочек пред двором, био је триумфалан, са пуно искрене овације. Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије* дочекао је свога узвишеног госта срдечно и најљубазније у првом спрату, пред дворском капелом. †

Поздравивши се после тога усрдно, и Његовој Светости својственом љубазношћу, са великим жупаном пресветл. г. *Петром ил. Јурковићом* и осталом господом као својим милим гостима, упутила се госпоштина на дворски балкон, пред којим је у дворској банџи мешовити лик под управом г. *Душана Котура* умилно и вештачки отпевао три песме, а Његову Преузвишеност као министра и као заступника града

ДАЂЕ У ДОДАТКУ

Додатак 21. броју „Српског Сиона“ за годину 1901.

Карловаца заносно и усрдно лепо поздравио у име грађанства градски већник г. Јован Симеонович Чокић. Преузвишени министар и посланик је одмах одговорио, усрдно се захваљујући на искреном дочеку и израженом поверењу града Карловаца.

Како говор поздрављачев тако и одговор Његове Преузвишености праћени су и прекидани бурним усклицима многобројног искупљенога грађанства.

Сутра дан су Његова Светост, те и преузвишени министар са осталом господом своје пратње присуствовали св. литургији у св. саборној цркви, а после св. литургије је Његова Преузвишеност изводела љубазно примити многе депутације и поклонства у дворској великој дворани. Поклонство су учинили: православно српско свештенство, местни римокатолички жупник, професорска колегија наше Богословије, градски магистрат, професорска колегија наше Гимназије, автономно чиновништво итд.

У 2 сахата после подне отпочео је гала ручак, који је Његова Светост, преузвишени домаћин дао у част свога преузвишенога госта. Његова Светост је топло наздрвила преузвишеном г. министру, као министру, као заступнику града Карловаца и среза његовог и као своје милом госту и пријатељу. Преузвишени г. министар дубоко дирнут пријатном искреношћу и љубазношћу Његове Светости захваљујући се св. патријарху *Георгију*; као поглавици православне српске цркве у монархији, као великом мецени своје цркве и народне просвете, као члану великашкога дома и као своје драгом пријатељу. Обе здравице стојећи саслушане поздрављене су френетичким клицањем Живео, Живели. Његова Светост је љубазно подигао другу чашу у здравље другог милога госта свога, пресветлог великог жупана *Петра ил. Јурковића*, те г. поджупана, које су здравице такође живом симпатијом попраћене уз бурно клицање „живео велики жупан“! „живео поджупан“!

Познатим својим говорничким жаром, умом за то од стране бирача града Карловаца и среза, а и сам као бирач, наздравио је преузвишеном г. министру и посланику, посланички му друг, кр. саветник и управитељ Текелијанума г. Стеван В. Поповић, уз бурно

клицање и одобравање свију присутних.

У 1/2 5 после подне, опростивши се најљубазније са Његовом Светости преузвишеним домаћином, отпутовао је преузвишени министар, са осталом госпоштином, жељезничким возом на зас бном вагону пут Вуковар, испраћен искреним симпатијама и овацијама као што је и дочекан.

Преузвишени г. министар предао је градском магистрату 600 К као свој дар по 200 К: сиротињи градској, српском грађанском певачком друштву и месном ватрогасном друштву.

Преузвишени г. министар *Ервин ил. Чех* освојио нас је све својом племенитом љубазношћу, а са задовољством спомињемо, да је и он понео собом најпријатнију успомену и утиске са топле домаћинске љубави и пријатељског расположења Његове Светости св. патријарха *Георгија*. И преузвишени г. министар и пресветли г. велики жупан *Петар ил. Јурковић*, — који је такође цело време био обасипан усрдним и речитим симпатијама, које он у пуној мери и заслужује — отпутовали су истога дана у Вуковар.

Књижевне оцене и прикази.

Зборник црвених богослужбених пјесама, псалма и молитава из типина и црвенословенски рјечник За православне српске цркве и школе на свијет издали протојереј *Јован Живковић* професор у богословији и *Јован Живановић* професор у гимназији. У Ср. Карловцима. Срп. Манастирска Штампарија. 1901. Стр. 671, вел. 8°. Цена 7 круна (или 8 динара и 50 пара).

Приказује: **Ђорђе Магарашевић**.

Црквене књиге у Срба почеле се штампати на концу XV. в., када је по заповести зетскога војеведе Ђорђа Црнојевића штампана крајем 1493. и почетком 1494. год. прва ћириловска књига на Цетињу: Октоих (прва четири гласа). Од тог доба наставља се рад старих српских штампарија по српским земљама, које су старењем родољуба српских подмиривале потребу црвених богослужбених књига у српском народу и његовим црквама у доба, када је највише стењао, под турским јармом.

Рад старих српских штампарија оставио је у српској културној прошлости вечита трага, јер зуб времена никад не ће моћи избрисати са

страница из културне историје наше она добра, која су могла учинити старе срп. штампарије срп. народу, чији је опстанак од увек везан био за цркву прадедова његових, с којом су живели и с којим су се одржали и у најкритичнијим моментима у животу свом. Или, зар нису стари наши родољуби боље могли схватити задатак свога рада у оно мучно доба, када су хтели одржати живот цркве српске и њезин добротворни утицај на живот народни, када су расејали своју племениту радњу и стварали културне расаднике помоћу својих штампарија у различитим крајевима рода свога: У слободној Зети, потишеном Милешеву, Мркиној Цркви, Рујну, Горажду, Скадру на Бојани и Београду.

Те наше прве штампарије штампале су и дале су срп. народу и његовој цркви многе богослужбене књиге: Службенике, Минеје, Октоихе, Молитвенике, Псалтире, Тријоде и т. д.

Ну, ништа није вечито, па ни рад ових старих срп. штампарија није био вечит тим пре, што је турска сила све више напредовала, јачала, гњечила, таманила и угушивала сваку клицу просветнога рада српскога. С тога је рад старих срп. штампарија морао престати, Срби су од 1644. год. остали без овога свога културнога блага, које су знали они сачувати и одржати од 1493. год. посред свију јада и невоља, посред боја и посред покоља, а за живот и главу своју у поузданој нади, да ће доћи једном доба лепших дана, када ће и опет наставити моћи ону добротворну радњу старих својих добротвора и бригу око културнога напредовања свога народа.

Није прошло ни педесет лѐта од последње штампане црквене књиге српске, а Срби се преселише у великом броју са својим патријархом Арсенијем Чарнојевићем у австроугарске крајеве да отпочну новим животом живети, оним, који им је био пред очима у сретнијим данима из прошлости њихове.

И заиста, није протекло ни два пуна деценија, а Срби су се на првем свом народном Сабору (1708.) заузели да се оснује *српска штампарија*, која ће наставити и проширити радњу старих наших штампарија, а све у корист просветнога напретка нашега.

Са захвалношћу сећамо се таква рада митрополита *Мојсија Петровића*, који се 1730. год. тужи Ц. Ратном Дворском Савету у Бечу, како је тешко са стране набављати књиге за цркву и школску потребу, и како већ од дужег вре-

мена ни једна једина књига из Русије (Москве) није приспела, (јер нам је Русија притекла у помоћ се својим штампаним цркв. књигама кад је наших цркв. књига све мање бивало, а и ове се не могаху више штампати) са чега је, пише митрополит у срп. народу толико нестало цркв. и шк. књига да се не само младеж у школи учити не може, него да и религојозноморално образовање тиме мора веома патити.

Са захвалношћу сећамо се и добротворнога рада митрополита *Павла Ненадовића*, који је наставио дела Мојсијева, кад је и он 1751. тражио у ту сврху да се оснује срп. штампарија.

На том послу радио је и познати наш Сабор из г. 1790. у Темишвару, а последица тога рада беше, да је прорадила српска штампарија, али не у средини свога народа, него у Бечу, а то беше позната Курцбекова штампарија, у власништву познатог срп. родољуба Стевана Новковића, који је на ту штампарају и на штампање књига њезиних издао 80.000 фор. Та је штампарија на посметку била продана и сједињена са кр универзитетском штампаријом у Будиму.

Из рада те штампарије а из времена митрополита Стев. Стратимировића споменућемо: *Библију* у V. књ., дакако прештампана из цркв. књига које смо из Русије добијали.

Осим ове штампарије штампале се наше цркв. и друге књиге у Римнику, Млещима и Липском. У самој нашој монархији знаменита је она радња око штампања наших цркв. књига, која је била педесетих година XIX. века, када су у Бечу штампана: Јеванђеља, Апостоли, Часловци, Требници, Службеници, Пентикостари и Тријоци, а главни редактор тих књига беше тада у Бечу Герасим Петрановић, а поред њега Саватије Кнежевић, потоњи парох у Трсту.

После овога рада споменућемо радњу око штампања појединих омањих црквених књига наших, које су појединци приређивали и које су поједине приватне штампарије штампале. Тако је приређивао и штампао еп. Платон Атанацковић позната јеванђеља и апостоле за школску потребу. Споменућемо Осмогласнике, различите Катавасије, Зборнике, Требнике, Псалтире и друге цркв. књиге за цркв. и школску употребу. Тако је протојереј, г. Вас. Николајевић за штампу приредио и штампао своје књиге: „Чини благословенија“ и „Дополнителни требник“. Споменућемо из те врсте књижевнога рада и радњу у другим крајевима нашега народа. Тако се побри-

нуло за цркв. књигу у Далмацији: „Чин Православија“. (Прве недеље поста има у Русији чин, који се обавља после литургије, где бацају ана temu на отпаднике вере православне, а обавља се „многoletетвије“ иди „благодареније“ за оне, који су остали верни цркви и који ју штите. *Силвестар Андрејевић* бивши митрополит буковински прописао је тај „чин“ и за своју романску цркву. Владика *Стев. Кнежевић*, који је био епископ исте митрополије буковинске, наредио је да се чин благодарења обавља и у Далмацији у прерађеном облику, наиме у оном, у ком је у званичном листу митрополије буковинске на романском и руском језику штампан, а за тим је пренето то и у Боку. Тадањи проф. задарске а садањи ректор карловачке богословије г. протојереј *Јован Вучковић* обавио је сâм тај превод са рускога нар. језика на црквенословенски. В. „Истина“ за г. 1887.)

Знаменита је радња око приређивања и штампања црквених књига у *Сарајеву*, која је обављана под надзором самога пок. митропол. *Ђорђа Николајевића* са одређеним у ту сврху одбором, међу којима спомињемо госп. *Гавру Бољарића*, сада проту Мохачког, тад. проф. рељевске богословије протојереја г. *Тому Алагића* и садањег патријар. протођакона г. *Августина Бошњакчића*, који је дошао на место г. Томе Алагића, и на жељу пок. митрополита примио се редиговања цркв. слов. књига. Г. А. Бошњакчић обавио је редакцију првога дѣла и другога („допoлнителног“) Требника, за тим Службеник и почео је „Општак“, који је услед свога одласка оставио тај посао, који је наставио бив. проф. богосл. *Станко Жуљански*, а данашњи протојереј и парох у Срп. Св. Ивану. Ово је млађи одбор, а старији одбор у ком је радио г. Бољарић и Алагић приредио је за штампу Јеванђеље, Апостол а и прву половину Октоиха.

За ову радњу може се рећи да је веома савесно израђена не само спољашњом израдом, него особито редиговањем самога текста. У цркв. књигама, које су у Сарајеву тада штампане опажа се, како се њихови редактори трудили да се у свом раду послуже онаким издањима цркв. књига из Русије, које се језиком својим више приближују ст. слов. цркв. језику а удаљују се од млађих облика на које је већ утицао руски нар. говор, (в. о том низ чланака проф. Живановића штампаних у више година у „Срп. Сиону“: Разночтеније вх свѣщеннѣх цѣрковно-словѣнскихѣ

книгахѣ“). Додајемо овом приликом да се при раду овоме г. А. Бошњакчић уз припомоћ г. професора Живановића освртао на коректније облике црквенослов. језика. У том послу послужило се „Симфонијом“, у којој је сачувана чистоћа старијих облика црквенословенског језика, који још није подлегао утицају рускога и народнога говора. („Симфонија“ је такови речник, у ком су изнете за сваку реч у нашем црквенослов. језику потврде и цитати из св. Писма Ст. и Нов. Завета. По тој Симфонији израдио је и П. Гилтебрандтѣ Ст. Петерб. 1882. год. у 5. том, овај свој чувени *Справочный и объяснительный Словарь къ Новомъ Заветѣ*, али с тим додатком да се већ у овом Словару знатно опажа утицај данашњег нар. руск. језика, чега у Симфонији нема.)

Није нам намера била да се у овој радњи забавимо питање и посепце о свима цркв. књигама штампаним у XIX. в. у нашој монархији, како и за што се тај рад јавља у нас, него смо хтели само прегледно у најкраћим цртама приказати и ову радњу на приређивању и штампању наших црквених књига за које смо захвални, јер су оне хтеле подмиривати потребе које су се у нас осећале.

* * *

Ново и напредније доба из којег потиче рад око приређивања наших цркв. књига за штампу настаје, можемо без зазора рећи, радом данашња два наша трудбеника у овој врсти књижевнога им рада, а та два трудбеника јесу: проф. богословије у Карловцима протојереј г. *Јован Живковић* и проф. гимназије и богословије г. *Јован Живановић*.

Ова два човека раде данас у *онаковој богословији*, за каквом су од увек тежили Срби од сеобе своје у ове крајеве австроугарске монархије. Тому је сведок сва она литература у којој су изнете тежње и свију наших сабора и свију наши митрополита и цркв. и светских власти, да се за срп. цркву спрема и образује свештенички подмладак, који својом научном спремом треба да стоји на нивоу савремених просветних завода ове врсте у овој монархији. Последњи деценијум живота наше богословије у Карловцима показује и сведочи, да се наше богослов. училиште уздигло на онај ниво, на којем никад донде није било, а то нам јемчи, да ће, буду ли ове прилике и даље сретно подржале, наше богословско училиште зацело стићи, ако није већ и

стигло најбоље православ. богосл. училиште у нашој монархији.

Овакове прилике нашега богослов. училишта стварају у првом реду сами радници његови — професори његови, а врше људе од заната у том виђамо у *већем* броју у нашим данима, у чему налазимо највише заслуге у поглавици ово-страни српске цркве у Њ. Светости патријарху српском *Георгију Бранковићу* и нашем *Св. Синоподу*. Њихову очинском старању захвални смо, што ће црква наша и даље добијати ваљано спремно служеоце своје. Њихову очинском старању захвални смо што ће наша деца у нижим и вишим просветним заводима добити у руке и ваљане удбенике намењене изучавању своје веронауке.

Ну, не ће се само остати при подмиривању овакових потреба.

Рад проф. Јов. Живковића и Јов. Живановића показује нам да се и даље пошло. Иде се за тим, да се подмирују и потребе, које се давно опажају у недостатку црквених књига наших. Једна од првих таквих потреба јесте ево *Зборник*, којег се латише два радника из *овакова* богословскога училишта нашега, да га својом спремом, разумевањем и својим трудом, а *подељеним благословом Њ. Светости патријарха срп. Георгија Бранковића* од 27. септ. (10. октобра) 1900. за штампу приреде и издаду српској цркви и њезиним служеоцима не само у карловачкој митрополији, него и по свиколиким крајевима српскога народа и његове цркве.

Велика књига ова штампана је у истој штампарији, у којој су штампају данас и удбеници за наше основне и средње школе, а то је „*Српска Манастирска Штампарија*“, у Карловцима, која је основана с благословом срп. патријарха преузв. господина Георгија Бранковића, и *којој је у првом реду сврха*, док она стане на своју снагу, *развијање и унапређење наше црквено-школске књижевности*.

Из такове штампарије угледа света ево и ова, можемо рећи, епохална црквена књига у црквенопросветном животу оостраних Срба.

„Зборник црквених богослужбених пјесама, псалма и молитава, извод из типика и црквено-словенски рјечник за православне цркве и школе“⁴ раздељен је својом садржином у осам делова.

У 1.) делу наћи ћемо све оно што је сабрано из часослова, *псалтира* и *службеника*. У 2.) из *актона*, у ком су *приложени*: *Єзапостиларин*,

тропари посвєднєвни *тропари обци*. У 3.) из *дєкнадєтєлт* *минєй*; у 4.) из *тїовдн*, у 5.) из *пєнтїкостар*, у 6.) из *кнїгн молєбнїх пкнїй*, 7.) Извод из црквенога правила, 8.) црквено-словенски речник. (Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Његова Светост) се бави од прошлога уторника у Бечу у седицама државних делегација. Повратак Његове Светости у Карловце очекује се до 30 маја (12. јуна) о. г. У пратњи Његове Светости је архимандрит г. *Др. Георгиј Летик*.

(Нов доктор Богословије). После одлично положеног другог строгог испита промовисан је дана 18. маја о. г. у аули Черновичког универзитета на част доктора Богословије г. *Јован Чушић*, сип пароха Сентаandreјског протојереја г. Корнелија Чушића. Био на славу и корист наше цркве и народа!

(Редовни испити). На православном Српском Богословском Училишту у Ср. Карловцима држаће се по закључку наставничкога збора тога училишта одобреном од Његове Светости преузвишенога Господина патријарха српскога *Георгија* овим редом: 24. маја: *Црквенословенски језик* за IV год.; 25. маја: *Литургика* за год. IV и *Морално Богословље* за III. год. 26. маја: *Стилистика* за IV. год., и *Археологија с библијском историјом* за I. год.; 28. маја: *Црквено појање и правило* за IV. год.; и *Догматика* за II. год.; 29. маја: *Полемика* за III. год.; 30. маја: *Право* за IV. годину, 31. маја: *Грчки језик* за II. год.; и *Јеврејски језик* за I. год.; 1. јунија: *Катихетика* за IV. год. и *Историја Српске Цркве* за III. год.; 4. јунија: *Историјско богословље* за IV. год.; и *Нови Завет* за II. год.; 5. јунија: *Нови Завет* за III. год.; 6. јунија: *Омилијтика* за IV. годину; 7. јунија: *Апологијтика* за I. год.; 8. јунија: *Стари Завет* за II. год.; 9. јунија: *Педагогика* за IV. год.; и *Црквена историја оића* за III. годину.

Испити почињу у 8. сати у јутру и јавни су; но чланови световни морају за присуствовање на истима исходити дозволу од ректора.

(Школски испити у Новом Саду). У *Српској Вишој Девочакој Школи* одржаће се испити приватних ученица 4. (17.) и 5. (18.) јуна, а 6. (19.) јуна биће испит у I. разреду; 7. (20.) јуна у II.

разр., 8. (21.) јуна у III. р. а 9. (22.) јуна у IV. разреду. Испити ће се одржати пре подне од 8—12, а после подне од 3—6 сахати у дворани IV. разреда исте школе. За време испита стајаће у засебним дворанама на углед ручни радови, писања и цртања ученица ових. 14. (27.) јуна одржаће се благодареније и за тим ће се завршити ова школска 1900—1901. година. У Срп. Вел. Гимназији држаће се испити од 10. до 22. јуна по нов. к., а 23. јуна држаће се благодареније и распустити седам нижих разреда, па ће се онда наставити матура са VIII. разредом за оне, који су из писменог испита зрелости добро прошли.

(Књижевни Одбор Матице Српске) имао је у четвртак 17. (30.) маја под председништвом А. Хаджића своју редовну седницу. — С тугом у срцу узима се на знање извештај председников о смрти Николе Јоксимовића, члана Књиж. Одељења; чланови одају покојнику почаст устајањем са својих места и ускликом „Слава му! Уједно ће се позвати Књиж. Одељење, да одреди говорника у спомен и славу покојном члану Николи Јоксимовићу. — За оцењиваче за дела на расписане награде одређују се чланови Светозар Савковић и Радивој Врховац; новела „Искра живота“ и комедија у 5 чинова „Образ пред свијетом“ издају се поменутиим оцењивачима. — За Летопис се примају: расправа Марка Цара „Дом Рамон де Кампоамор“ и цртица Светозара Ђоровића „Омер ага“. — Превод Пушкинове „Русалке“ од непознатог писца издаје се на оцену члану Тих. Остојићу. — Руконис „Неколико савета и опомена нашем народу“ од непознатог писца члану дру Ђорђу Дери. — Према оцени члана Радивоја Врховца прима се за Летопис расправа дра Бранислава Петронијевића „Фридрих Ниче“. — Извештај секретарев о питомцима узима се на знање.

(Излет Шабачких гимназиста). Око 30 ученика Шабачке Гимназије са управитељем и једним делом својих наставника посетили су наше манастире Врдник, Хоново, Гргетег и Крушедол. У очи Духовског празника стигли су у Карловце, посетили Стражилово и гроб Бранков и разгледали знаменитости у Карловцима. Први дан празника присуствовали су архијерејској св. литургији коју је богослужно св. патријарх *Георгије*, а пред вече жељезницом отпутовали су у Нови Сад. Г. г. наставници са директором поклонили су се Његовој Светости корпоративно, и имали су част бити први дан празника Духовског на ручку код Његове Светости.

(† Јеромонах О. Георгије Бугарски). Дана 11 маја о. г. преминуо је у заводу за умоболне у Сте-

њевцу јеромонах манастира Врдника (Раванице) о. Георгије Бугарски у 34 години свога живота. Покојник је био пострижник манастира Раковца. Лака му земља и покој души!

Разне белешке.

(Слика Благовештенског сабора) Тај веома важни историјски моменат из живота нашега народа наурио је да овековечи у слици познати трговац са уметничким сликама, Петар Николић из Загреба. Он је поверио израду те слике изврсноме уметнику-сликару Влаху Буковцу у Дубровнику. Пошто је Николић наурио да на томе табло-у изнесе све знатније српске личности онога времена, то се побринуо за ликове тих Срба из онога доба. Име Влаха Буковца довољна је гаранција, да ће та слика бити уметнички израђена.

(Најстарији хришћански споменик у Китају.) То је споменик од 781 год., нађен у граду Сианфу. Из њега дознајемо, какав је упечаток оставило Хришћанство на Китај у VII. в. Први њихов проповедник био је неки А-ло-рен, који је и донео Св. Писмо у Сианфу. Из споменика јасно се види, да су се Китајци живо интересовали за хришћанску веру. Царски указ у споменику овако карактерише учење Аloreп и књига Св. Писма: „Учење његово је дубоко и достојно поштовања, а сврха му је постићи савршенство. Начин излагања је прост и кратак.“ Затим указ царски заповеда да се подигне храм хришћански на кварталу „мира и правосуђа.“ Такви су били успеси првих хришћанских мисионара у VII. в., који су долазили без пушака и војника, него одевени у оклоп добротели. Сравнимо њихове успехе са неуспесима данашњим У чему је „тајна“ првих, и где су узроци других. Или су ваљда Китајци подивљали, те су неприступачни науци Христовој? Или су мисионари данашњи ваљда неспособнији, или су можда грозне пушке, на које се тако радо обраћа пажња Китајаца, указале данас Хришћанству жалосну услугу?

Нове књиге.

Православна Далмација. Историјски преглед. Написао Е. Н. М. (Епископ Никодим Милаш). Нови Сад. Издавачка Књижарница А. Пајевића. 1901 Штампарија Ђорђа Ивковића у Новом Саду. Стр. VI. и 603. Цена 6 круна. — Ова књига може се добити и код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Шематизам православне Епархије Далматинске и Истријске за годину 1901. Задар. Штампарија Шпира Артале. — По овоме Шематизму било је концем 1900. г. у тој епархији 3 мана-

стира, 5 протопрезвитерета, 54 парохије, 3 капеланије, 82 цркве, 10851 дома, 78 862 душе, презвитера чина монашког 28, световног 43, Ђакона чина световног 1. Родило се законите деце 1.429 мушке и 1.431 женске, незаконите мушке 124, женске 117; умрло мушких 1.146 и 1.020 женских. Прешло је у православну веру 34 мушких и 35 женских, а из православне 4 мушких и 11 женских.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 1-2

Услед решења Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња од 17.(30.)V. 1901. год. бр. зап. 2. а на основу одлуке проф. Збора српских учитељских школа сомборских од 19. маја (1.VI.) бр. зап. 86., овим се расписује стечај на 27 питомачких места у новоустановљеном алумнеуму уз српску учитељску школу сомборску.

Питомачка места у алумнеуму подељена су у четири разреда. — У I. разр. има 7 бесплатних, у II. разр. 8 питомачких места са месечним улогом од 2 К (1 фор.), у III. разр. има 5 питомачких места са месечним улогом од 6 К (3 фор.), а у IV. разр. 7 места са месечним улогом од 10 К (5 фор.)

Изабрани питомци, подељени у поједине разреде, бесплатно или уз месечни улог назначених свота, уживаће у алумнеуму здраву и кренку храну и то: ручак и вечеру. За исхранивање питомаца алумнеума стараће се Добротворна Задруга Српкиња Сомборкиња, која ће тога ради на сваког питомца без разлике трошити 20 К (10 ф.)

Питомци II. и III. разр. годишњи улог свој имају у 2 рока: почетком школске год. и свршетком I. течаја, (1. фебр. по новом.), а питомци IV. разр. у 3 рока: почетком школ. год., 1. јануара и 1. априла по новом, свага у напред уплатити.

Потпору ову могу уживати само ученици српске мушке учитељске школе сомборске. — Они који желе питомачка места ова добити, крштеним писмом, лекарском сведоцбом, сведоцбом о свршеним наукама и сведоцбом сиромаштва снабдевене молбенице нека поднесу Управи српских учитељских школа сомборским закључно до 1. августа 1901. (по новом.)

У Сомбору, први дан Духова. 20. маја (2. јуна) 1901.

Н. Ђ. Вукићевић

српске учит. школе управитељ.

Умољавају се уредништва српских листова да стечај овај, обзиром на смер му у листовима својима саопште.

Бр. 234, 237 ех 1901

1-3 46

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења парохијских места, у Санаду IV. плаћевног разреда и у Арадгају VI. плаћевног разреда, овим се расписује стечај. Рок стечају истиче 1. (14.) јула 1901.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 15|28 маја 1901. год.

Никанор
епископ.

К. 314/349 ех 1901.

1-3 47.

СТЕЧАЈ

Ради попуњења ђаконског места у Вел. Кикинди овим се расписује стечај, с пријавним роком до 1. (14.) јула 1901. — С тим местом је скопчана годишња плата од 800 круна и уживање једне сесије и пет ланаца тако зване карактерске земље.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 15|28. маја 1901. године.

Никанор
епископ.

ОГЛАС

1-1 45

Ради набаве четири нова шалона од растовог дрвета на дољој цркви расписује се дражба на мањак, која ће се у недељу 3. (16.) јуна о. г. по подне у 2 сата одржати.

Столароки рад износи . . .	круна 368.—
Браварски „ „ . . .	„ 104.—
	свега круна 472.—

Дражбоватељ дужан је положити у готовом новцу 10% од прорачуњене вредности.

Из седцирквеног одбора, држане у Ср. Карловци 22. маја (4. јуна) 1901.

Председништво.

СТЕЧАЈ

36 3-3

на учитељско место у Нађфали са платом: у готовом новцу 800 круна, у име огрева 40 круна, за држање пофторне школе 80 круна, 4 ланца ораће земље и 1/2 ланца баште на које је учитељ дужан све терете сносити; са прописаним станом и баштом и са петогодишњим доплатком од 100 круна годишње. Дужности прописане, рок стечаја шест недеља после првог уврштења.

Из седнице Школског Одбора, држане у Нађфали дана 9. (22.) Маја 1901. год.

Радивој Којић
перовођа.

Ђока Петков
председник.

Бр. 2. ex 1901. М. Ш. О.

39 2-3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено учитељско место српске вероисповедне школе грађанске, расписује се стечај.

Плата је ова:

за држање посведневне школе	600 круна
за држање повторне школе	80 „
за огрев свој преко године	60 „

Пет ланаца оранице, на које учитељ порез плаћа.

Од великог укопа	80 Фил.
од мало укопа	40 „
од венчанице	80 „

Стан од две патосане собе, кујне коморе, штале, једне баштице у школском дворишту.

Сву означену плату са огревом добиће учитељ у месечним оброцима унапред.

Учитељу у дужност спада, уредбом школском од г. 1872. децу школску у свима предметима обучавати. При сваком богослужењу у Цркви певати а и децу у певању обучавати.

Осим тога изискује се, да је и испит из мађарског језика положио.

Лична пријава узмеће се у обзир.

Рок сечаја траје шест недеља од првог увршења у „Српском Сиону“ до 1. (14). Јула т. г.

Компетенти своје добро уређене молбенице, нека изволе на месни Школски Одбор послати.

Из седнице месног Школског Одбора, држане у Дарди 8./21. Априла 1901. Барања, п. у месту.

Буро Герковић Урош Рацковић
перовођа. председник

С Т Е Ч А Ј

38 2-3

на упражњено учитељско место у Бегечу, Епархија Бачка, последња пошта Ст. Футог; овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 800 круна, осим тога 4 јутра ритеке земље такозване среде, стан према пропису 74 §-а школеке уредбе од 1872. год. са баштом уз стан од 300[□] хв. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Рок је стечају 15. јуна по ст. календару.

У Бегечу 6 маја 1901. год.

Коста Златанов Бранко Поповић
перовођа м. школ. одбора. председник м. школ. одбора.

Ad бр. К. 377/219 ex 1901.

40 2-3

С Т Е Ч А Ј.

На парохију V. разреда у Бачинцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. јуна о. г. по ст. кал. поднети.

Из седнице архијидејезалне конзисторије, држане у Карловцима 3/16. маја 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

К. 171 из 1901

44 2-3

С Т Е Ч А Ј.

На једно упражњено место у стипендијској заклади пок. Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 круна овим се расписује стечај.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовинском и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети епархијској конзисторији темишварској до 18. (31.) Јула 1901.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно православне вере, припадници православне српске епархије темишварске, који се уче у срп. православној великој гимназији карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно-православне вере.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 17. (30.) Априла 1901 год.

Никанор
Епископ.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 42 2-2

Срп. прав. црквена општина у Нештину, држаће у општинским просторијама дана 30. Маја (12. Јуна) о. г. у 10 часова пре подне дражбу на мањак за унутрашњу оправку св. цркве, и то:

1. Сликарски посао који ће изнашати 600 К
2. Златарски посао 2320 „
3. Декорационмалер (Zimmer-mahler-) ски посао 700 „
4. Столарски посао 300 „

Укупно: 3976 К

Од које своте има сваки дражбеник 10% кауције положити. Исти рад ће се само стручњацима поверити.

Цркв. општина задржава себи право, коме ће посао поверити.

Сваки дражбеник, који жели посао узети

може се обратити на подписаног председника и пре дражбе предрачун односно услове рада видети.

Из седнице срп. прав. црквене општине држане у Нештину 14. Априла 1901.

Перовођа: Председник:
К Јовановић Дамјановић
равн. учитељ. Парох адм.
Јереј Милан Протић.

СТЕЧАЈ. 43 2-3

По налогу Славног Епарх. Школског Одбора у Новом Саду од 7/20. фебруара т. г. бр. ЕШО 21/40 ех 1901. расписује се стечај на новоустановљеној српској вероисповедној школи у Каћу.

Плата је следећа: основна плата 800 круна; награда за пофторну школу 80 круна, у име

огрева за себе 96 круна, за писаћи паушал 20 круна, са слободним станом од две собе, кухиње подрума, коморе, штале и шуне а уз стан и банту, уз ово још пет пута петогодишњи доплатак по 100 круна.

Осим дужности учитељске, која је школеком уредбом прописана дужан је учитељ и у цркви једну певницу држати и децу црквеном појању поучавати. — Рок стечају Петров-дан.

Изабрати учитељ ће своје звање 1. Септембра т. г. по рим. наступити. Жеља је да се компетенти лично пријаве и у цркви поју.

Из седнице школског одбора држане у Каћу 17 Маја 1901. г.

Владислав Вуковић Василије Вуковић
пр. перовођа парох и пред. шк. од.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА

II ТЕМИШВАРИ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона, која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена и зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.
12 — ех 1901. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.